

МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ И ИНФОРМИСАЊА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Београд
Влајковићева 3

Господин Владан ВУКОСАВЉЕВИЋ
Министар

Предмет: Изградња гондоле на Београдској тврђави

Поштовани господине Вукосављевићу,

Обраћамо Вам се испред најреферентнијих стручних удружења, научних тела и грађанских асоцијација које се баве заштитом културног наслеђа у Србији, поводом пројекта изградње гондоле (кабинске жичаре) која би спојила Београдску тврђаву и Ушће, а чији су инвеститори Град Београд и Министарство трговине, туризма и телекомуникација.

Имајући у виду стручне и међународне принципе заштите наслеђа и културно-историјских целина, међународне конвенције о очувању културних предела, археолошког наслеђа, историјских целина и вредности наслеђа за друштво, ратификоване од стране Републике Србије, као и Закон о заштити културних добара Републике Србије и Закон о планирању и изградњи Републике Србије, затечени смо до сада предузетим и одобреним корацима од стране надлежних тела. Сматрамо недопустивим да се Београдска тврђава, која је заштићена као непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију и од стране Републике Србије стављена на Тентативну листу за УНЕСКО Листу светске баштине, на најгрубљи начин девастира и обезвређује предвиђеном изградњом километар дугачке конструкције гондоле. Подвлачимо да би, имајући у виду важност и комплексност културног добра Београдска тврђава, свака интервенција која није у складу с њеним потпуним, интегративним очувањем, значила неповратни и ненадокнадиви губитак за садашње и будуће грађане Београда, Србије, Европе и света.

Након детаљне анализе свих доступних докумената у вези спорног пројекта, истичемо да је неприхватљиво то што су надлежне службе заштите културног наслеђа, на челу са Републичким заводом за заштиту споменика културе (РЗЗСК), издале низ контрадикторних пратећих аката, услова и сагласности које омогућавају пројекат изградње гондоле Калемегдан – Ушће, упркос следећим чињеницама и законским обавезама:

1. Упркос чињеници да је Београдска тврђава културно добро од изузетног значаја за Републику Србију, у вези чије заштите Републички завод за заштиту споменика културе има обавезу да примењује Закон о културним добрима и гарантује јединствену примену међународних конвенција и других међународних аката на територији Републике (члан 80. Закона о културним добрима). Закон о културним добрима (члан 7), као и међународне конвенције чији је потписник Република Србија, гарантују очување целовитости, аутентичности и интегритета културних добара и очување свих слојева културно-историјских и амбијенталних целина, каква је Београдска тврђава. У складу с наведеним, једини услови и мере заштите, прихватљиви за очување културног добра Београдске тврђаве, су они који забрањују интервенције каква је изградња гондоле на површини, археолошким слојевима и визурама културног добра, а које је Републички завод за заштиту споменика културе и дефинисао приликом давања *Мишљења на нацрт Плана генералне регулације грађевинског подручја седишта јединица локалне самоуправе - Град Београд, Целине I-XIX* (од 28.10.2015. године). С обзиром на важност Београдске тврђаве и штетност потенцијалне интервенције, занима нас да ли је *Комисија у области заштите културних добара од изузетног значаја и добара српског порекла у иностранству*, у складу са својим овлашћењима и обавезама, обавила преглед програма, пројеката и елабората за предузимање мера техничке заштите и извођење радова на Београдској тврђави? Уколико јесте, какав је став Комисија заузела, односно на који начин је оценила предложене интервенције на културном добру од изузетног значаја?
2. Упркос чињеници да су из РЗЗСК, у периоду краћем од три године, произашли услови чувања и коришћења културних добара у процесу израде *Плана детаљне регулације за гондолу Калемегдан – Ушће*, који су у супротности са важећим планским документом вишег реда – *План генералне регулације грађевинског подручја седишта јединица локалне самоуправе - Град Београд, Целине I-XIX* у којем је таксативно наведено оно што је иста служба заштите прописала 2015. године, да се „*забрањује постављање далековода, жичаних сајли за алтернативни превоз и рекреацију у подручју Београдске тврђаве и у њеним ширим визурама и акваторијалним обухватима*“. С тим у вези, питање је на основу којих је то нових информација, археолошких и архитектонских истраживања, студија валоризације Београдске тврђаве и студија утицаја на наслеђе, Републички завод за заштиту споменика културе проценио да ће изградња гондоле моћи да унапреди, а не оштети слојеве, изгледе и визуре Београдске тврђаве као културног добра од изузетног значаја за Републику Србију и издао *Услове за предузимање мера техничке заштите за локацијске услове за изградњу гондоле Калемегдан – Ушће* (од 20.10.2017, реф. бр. 2/2257)?
3. Упркос чињеници да је управо Републички завод за заштиту споменика културе - установа задужена за припрему транснационалне номинације "Границе Римског царства – Србија" - Београдску тврђаву одабрала као један од кључних

локалитета номинације, због важности римских каструма. Упис на Тентативну листу реализован је још 2015. године, а од тада Република Србија, Европска унија и други међународни фондови улажу средства у рад Републичког завода за заштиту споменика културе на изради Номинационог досијеа за Листу светске баштине, у сарадњи са партнерима из Хрватске, Румуније и Бугарске. Услови издати од стране РЗЗСК за потребе израде *Плана детаљне регулације за гондолу Калемегдан-Ушће, градске општине Стари Град и Нови Београд* (од 20.10.2017, реф. бр. 2/2257) доводе у питање овај пројекат од стратешког значаја за заштиту и промоцију културног наслеђа Србије, за међународну сарадњу у домену културног наслеђа, као и за репутацију Републике Србије и Мисије Републике Србије при УНЕСКО.

1. Упркос чињеници да нису урађена претходна детаљна археолошка истраживања након којих би уопште могло да се разматра издавање услова заштите археолошког наслеђа за потребе издавања локацијских услова за изградњу гондоле, а што је претходни услов прописан Планом детаљне регулације за гондолу Калемегдан - Ушће. Услови за заштиту археолошког наслеђа, наведени у Плану детаљне регулације и Локацијским условима, не обезбеђују механизам за заштиту археолошког наслеђа, уколико оно буде пронађено. Овакав приступ указује да се археолошка истраживања и археолошко наслеђе третирају само као успутна препрека, а не суштински чинилац у вредновању Београдске тврђаве као споменика културе.

Тек са увидом у стање археолошког наслеђа на предметној локацији може се вршити даље планирање са презентацијом откривенога. У Плану детаљне регулације и издатим Локацијским условима прејудицира се да ће градња свакако бити обављена, уз евентуалну презентацију археолошких налаза, иако би резултати археолошких истраживања требало да буду кључни чинилац за ту одлуку. Овакав приступ указује да се археолошка истраживања и археолошко наслеђе третирају само као успутна препрека, а не суштински чинилац у вредновању Београдске тврђаве као споменика културе.

Због свега наведеног сматрамо да *Услови чувања, одржавања и коришћења културних добара и добара која уживају претходну заштиту и мере заштите за потребе израде Плана детаљне регулације за гондолу Калемегдан-Ушће, градске општине Стари Град и Нови Београд* (од датума 20.10.2017, реф. бр. 2/2257) издати од стране Републичког завода за заштиту споменика културе, нису у складу са основним принципима очувања културног наслеђа који су основа за обављање делатности и спровођење надлежности која је овој институцији поверена Законом о културним добрима, те исто следи и за у даљој процедури издате услови и мере техничке заштите за локацијске услове.

Истичемо још једном, да заштиту Београдске тврђаве, као најважније историјске и културне тачке за разумевање различитих цивилизација и развоја Београда, гарантују не само бројне међународне и европске конвенције, стручни и научни стандарди, већ и одредбе Закона о просторном плану Републике Србије за 2010-2020 (Службени гласник Републике Србије, бр. 88/2010) који одређује Београдску тврђаву као приоритетно културно подручје које ужива посебан третман, Генералног урбанистичког плана Београда и Плана генералне регулације грађевинског подручја

седишта јединица локалне самоуправе - Град Београда целине I-XIX. Генерални урбанистички план Београда (ГУП) одређује ширу зону Београдске тврђаве као зону у којој је забрањена изградња високих објеката и као зону заштите вузура прецизно дефинисаних и Картом трајних добара Београда (ГУП, Графички прилог 6), док План генералне регулације грађевинског подручја седишта јединица локалне самоуправе - Град Београда целине I-XIX (ПГР) експлицитно забрањује „постављање далековода, жичаних сајли за алтернативни превоз и рекреацију, нарочито у подручју Београдске тврђаве и у њеним ширим визурама и акваторијалним обухватима”. Упркос наведеном, Скупштина града Београда усвојила је План детаљне регулације за гондолу Калемегдан - Ушће (Службени лист града Београда, бр. 65/18), и тиме угрозила културно добро од изузетног значаја за Републику Србију и интересе и права на културно наслеђе свих грађана Републике Србије, као и генерација које иза нас долазе.

У вези са изнетим, захтевамо да Министарство културе и информисања као министарство задужено за старање о културним добрима и одбрану интереса Републике Србије у домену културе, предузме хитне мере за испитивање законитости Плана детаљне регулације за гондолу Калемегдан-Ушће, као и да утврди под којим околностима и на основу којих студија и критеријума је РЗЗСК издавао Услове за План детаљне регулације за гондолу Калемегдан-Ушће.

Подсећамо да Закон о културним добрима Министарству надлежном за послове културе даје ингеренције за упућивање предлога Влади Републике Србије да се обустави извршавање просторних и урбанистичких планова којима се, у довољној мери, не обезбеђује заштита и коришћење културних добара и добара која уживају претходну заштиту (члан 107, став 6 Закона о културним добрима).

Такође, подсећамо да Закон о културним добрима Министарству надлежном за послове културе даје овлашћења вршења надзора над спровођењем Закона, која подразумевају и контролисање испуњеност прописаних услова за чување, одржавање и коришћење културних добара, односно извођење радова на њима (члан 127, став 2); обавештавање надлежне установе заштите и органе о запаженим неправилностима на заштити и коришћењу културних добара (члан 127, став 5); предузимање и других мера и радњи за које је овлашћен посебним прописима (члан 107, став 6).

У овом случају, због очигледног кршења и злоупотребе одредби Закона о планирању и изградњи које прописују обавезу хијерархијске усклађености планских докумената, од најширег ка најнижем, и чињенице да ова злоупотреба отвара могућност за неповратне последице на Београдску тврђаву као културно добро од изузетног значаја, овим путем захтевамо да Министарство културе и информисања предузме законом прописана овлашћења и покрене поступак за оцену законитости Плана детаљне регулације за гондолу Калемегдан - Ушће.

Сматрамо да је стављање ван снаге овог противзаконитог планског документа једини начин да се заустави даље уништавање Београдске тврђаве и парка “Ушће” и наношење неповратних и ненадокнадивих губитака за садашње и будуће грађане Београда, Србије, Европе и света.

Истичемо да када се ради о развојним инвестицијама које имају тако далекосежне последице на интегритет и аутентичност споменика културе од изузетног значаја за Србију и град Београд, одлуке везане за радове морају да подлежу ригорозним

студијама, јавним расправама и пуном укључивању стручне јавности као и грађана. Када је у питању овај конкретни пројекат, стручна јавност је јасно и недвосмислено уједињена у апелу за спречавање градње гондоле. С тим у вези смо покренули и Петицију против градње гондоле, коју је потписало преко 13 000 грађана и велики број стручњака у области културе.

Ми, долепотписани представници струке, науке и образовања у домену очувања културног наслеђа, верујемо да ћете употребити све механизме који су у Вашој надлежности и стојимо Вам на располагању као подршка за даље неопходне кораке за заустављање овог пројекта, као и других интервенција које неповратно нарушавају културно и природно наслеђе Републике Србије. С тим у вези, молимо Вас за хитан састанак, као и одговор на упућено писмо.

С поштовањем,

Потписници:

Европа Ностра Србија
др Вишња Кисић, генерална секретарка

Европа Ностра, Хаг-Брисел
др Ирина Суботић, потпредседница

Друштво конзерватора Србије
арх. Катарина Максимов, председница

Српско археолошко друштво
др Адам Црнобрња, председник

Национални комитет ИКОМОС Србија
Бранка Шекарић, председница

Национални комитет ИКОМ Србија
Славко Спасић, председник

Археолошки институт, Београд
др Миомир Кораћ, директор

УНЕСКО Катедра за културну политику и менаџмент Универзитета уметности у
Београду
проф. др Милена Драгићевић Шешић, шеф катедре

Одељење за археологију Филозофског факултета Универзитета у Београду
проф. др Душан Михаиловић, управник

Одељење за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду
проф. др Лидија Мереник, управница

Институт за студије Подунавља, Београд
др Ђорђе Костић, председник

Центар за теоријску археологију, Филозофски факултет, Београдски универзитет
др Моника Милосављевић, руководилац

Институт за урбане политике
др арх. Ива Чукић, директорка

Докомомо Србија
др Тања Дамљановић Conley, председница

Асоцијација Независна културна сцена Србије
Лука Кнежевић Стрика, председник УО

Академија архитектуре Србије
арх. Бојан Ковачевић

Балканска музејска мрежа
др Татјана Цвјетићанин, председница УО

Мрежа за наслеђе Југоисточне Европе
арх. Милица Танасијевић, генерална секретарка

Београд, 27.март 2019.